Важливим вектором подолання цих бар'єрів є поглиблення інтеграції закладів вищої освіти з практичними структурами - судами, органами державної влади, провідними адвокатськими об'єднаннями та юридичними клініками. Розширення форматів виробничої практики, стажування та наставництва дозволяє здобувачам ще під час навчання подолати психологічний бар'єр і адаптуватися до реальних умов професійного середовища. Тому, лише напрацювання теоретичної підготовки, практичного досвіду та готовності до безперервного професійного розвитку здатна забезпечити успішний старт молодого правника та його високу конкурентоспроможність на ринку юридичних послуг

Іщук А.О.,
Науковий керівник: Назар Т.Я.,
Кандидат юридичних наук, доцент
Львівський державний університет внутрішніх справ,

ПРОБЛЕМИ ОТРИМАННЯ ПЕРШОГО РОБОЧОГО МІСЦЯ СТУДЕНТАМИ ТА ВИПУСКНИКАМИ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Працевлаштування студентів і випускників юридичних спеціальностей є актуальною проблемою, оскільки сучасний ринок праці висуває до молодих фахівців високі вимоги щодо професійних знань, практичних навичок і досвіду роботи. Навіть за наявності юридичної освіти молоді люди нерідко стикаються з труднощами під час пошуку першого робочого місця. М. М. Гудима зазначає, що професійна культура юриста формується поетапно, адже основи її закладаються в процесі здобуття юридичної освіти, а інші складові – набуваються в процесі пізнання специфіки юридичної діяльності [18, с. 22]. З метою дослідження цієї проблеми було проведено опитування, у якому взяли участь 53 респонденти, серед яких студенти третього та четвертого курсів, магістранти й випускники. Його результати дали змогу визначити основні перешкоди працевлаштування, оцінити рівень практичної підготовки студентів і з'ясувати, які зміни могли б полегшити їхній вихід на ринок праці.

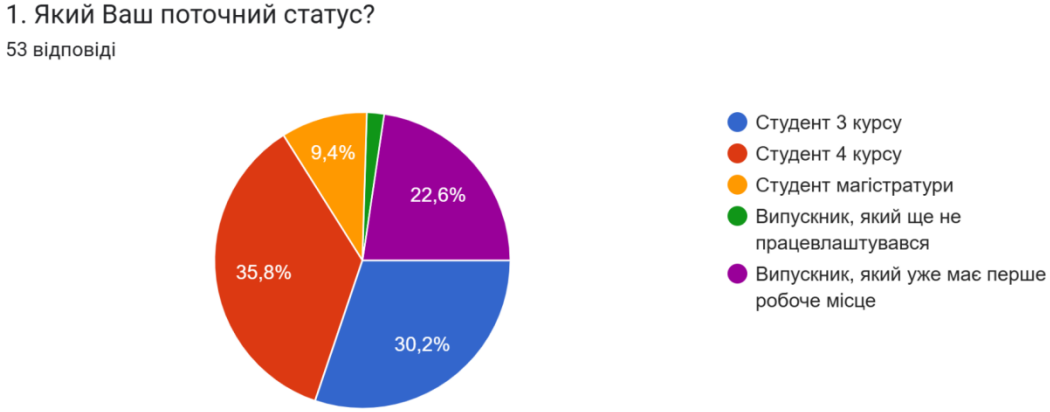

Рисунок 1

Результати опитування свідчать про зацікавленість більшості респондентів у професійній реалізації за здобутою юридичною спеціальністю. Зокрема, 42 особи, або 79,2 % опитаних, планують працювати у правничій сфері. Водночас 8 респондентів ще не визначилися з професійними планами, а 3 особи мають намір працювати в іншій сфері. Це свідчить про значний потенціал молодих правників, однак водночас порушує питання щодо створення належних умов для їхнього входження на ринок праці.

Аналіз відповідей щодо етапу пошуку роботи показав, що 17 осіб уже отримали перше робоче місце за спеціальністю, 18 періодично переглядають вакансії та розглядають пропозиції,

а 3 активно шукають роботу. Ще 8 респондентів поки не розпочинали пошук, проте планують це зробити, а 7 раніше шукали роботу, але наразі припинили пошук.

Однією з найбільш актуальних проблем є вимога наявності досвіду роботи навіть на початкових посадах. На це вказали 42 респонденти, що становить 79,2 % від загальної кількості учасників. Така ситуація створює своєрідне замкнене коло: роботодавці очікують від молодого фахівця практичного досвіду, однак отримати його без першого працевлаштування або належного стажування досить складно. Особливо гостро ця проблема постає для студентів, які ще не мають можливості працювати повний робочий день через навчання.

Ще одним важливим чинником є низький рівень заробітної плати на початку кар'єри. Цю проблему зазначили 30 осіб, або 56,6 % опитаних. Крім того, 26 респондентів (49,1 %) вказали на складність поєднання роботи з очним навчанням, а 23 особи (43,4 %) відзначили недостатню кількість вакансій для студентів і молодих фахівців. Зазначимо, труднощі працевлаштування пов'язані не лише з вимогами роботодавців, а й з економічними умовами, обмеженою доступністю вакансій та необхідністю поєднувати професійний розвиток із навчанням.

Рисунок 2

Окремої уваги потребує питання якості практичної підготовки майбутніх правників. Лише 7 респондентів (13,2 %) вважають отриману під час навчання практичну підготовку повністю достатньою для першого працевлаштування. Натомість 36 осіб (67,9 %) зазначили, що вона є частково достатньою та потребує доповнення практичними навичками. Ще 6 осіб вважають її недостатньою. Отримані результати підтверджують тези науковців В. П. Пєткова, Є. Ю. Соболя про те, що «правове виховання – дуже складний процес. Тут має відбуватися зв'язок науки та практики і навпаки, тому що це – основа професійної підготовки» [19, с. 22]. Отже, результати опитування вказують на необхідність посилення практичної складової юридичної освіти, зокрема вдосконалення навичок складання процесуальних і правових документів, застосування законодавства до конкретних ситуацій, аналізу матеріалів справ та виконання завдань, характерних для майбутньої професії.

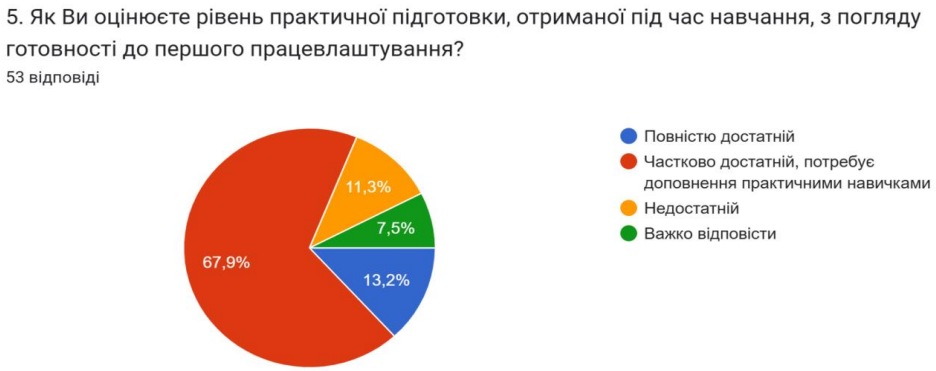

Рисунок 3

Ці висновки підтверджуються відповідями щодо критеріїв, які найбільше впливають на рішення роботодавця. Найчастіше респонденти називали наявність практичного досвіду роботи – 43 відповіді (81,1 %). Уміння застосовувати законодавство на практиці відзначили 38 осіб (71,7 %), навички складання юридичних документів і відповідальність, дисциплінованість та доброчесність – по 35 осіб (66 %). Водночас рівень теоретичних знань із права обрали 29 респондентів (54,7 %). Тобто, для успішного працевлаштування важливо не лише володіти теоретичними знаннями, а й уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

Важливу роль у професійному становленні студентів відіграють практика та стажування. Проте результати опитування засвідчили, що лише 3 особи повідомили про отримання першого робочого місця завдяки їх проходженню. Для 28 респондентів практика частково розширила можливості працевлаштування, але не призвела до отримання роботи, а 16 осіб зазначили, що вона не вплинула на їхні можливості. Ще 6 респондентів не проходили практику або стажування. Це дає підстави говорити про необхідність підвищення ефективності таких програм. Практика має бути не формальним етапом навчання, а реальним механізмом набуття професійного досвіду, встановлення контактів із роботодавцями та отримання можливості подальшого працевлаштування.

Щодо способів пошуку роботи, найпопулярнішими виявилися спеціалізовані сайти, зокрема Work.ua та Robota.ua, які обрали 43 респонденти (81,1 %). Офіційні вебсайти державних органів, судових і правоохоронних органів використовують або планують використовувати 22 особи (41,5 %). По 19 респондентів (35,8 %) зазначили офіційні сайти юридичних компаній та можливості працевлаштування за результатами практики або стажування. Водночас ярмарки вакансій у закладах вищої освіти обрали лише 5 осіб (9,4 %).

Респонденти також визначили умови, які могли б найбільше полегшити отримання першого робочого місця. Найбільшу підтримку отримали створення програм стажування з можливістю подальшого працевлаштування та збільшення кількості вакансій для кандидатів без досвіду роботи – по 40 відповідей (75,5 %). Запровадження гнучких графіків роботи для студентів підтримали 35 осіб (66 %), а розширення співпраці закладів вищої освіти з потенційними роботодавцями – 25 осіб (47,2 %).

Рисунок 4

У відкритих відповідях учасники додатково наголошували на необхідності зменшення вимог щодо наявності юридичного стажу, збільшення кількості практичних занять, забезпечення гідної заробітної плати та готовності роботодавців приймати молодих фахівців без досвіду. У науковій літературі також слушно акцентується увага на тому, що формування змісту освітньо-професійних програм підготовки правників на основі професійних стандартів прискорить процеси адаптації молодих спеціалістів, їх «включення» у робочі процеси та знизить додаткові витрати часу та/або коштів роботодавців на професійну підготовку працівників правничих професій на робочому місці [20, с. 22].

На мою думку, результати опитування дають підстави виокремити кілька основних напрямів розв'язання проблеми. По-перше, роботодавцям доцільно розширювати практику працевлаштування студентів і випускників без попереднього досвіду, передбачаючи для них адаптаційний період та наставництво. По-друге, закладам вищої освіти варто посилювати практичну складову навчання та розвивати співпрацю з судами, органами прокуратури, правоохоронними органами й юридичними компаніями. По-третє, необхідно збільшувати кількість оплачуваних стажувань і вакансій із гнучким графіком, що дозволить студентам отримувати професійний досвід ще під час навчання.

Отже, проведене опитування засвідчило, що основною проблемою працевлаштування студентів і випускників юридичних спеціальностей є розрив між вимогами роботодавців та можливостями молодих фахівців, які лише розпочинають професійний шлях. Попри те, що більшість респондентів планує працювати за спеціальністю, цьому перешкоджають вимоги щодо досвіду роботи, недостатня кількість доступних вакансій, невисока початкова заробітна плата та складність поєднання роботи з навчанням. Тому покращення ситуації потребує спільних зусиль закладів вищої освіти, роботодавців і державних інституцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1556– VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014.

2. Калюжна А. О. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога. Дніпро. 2021. С. 42–43.

3. Сутяга О. Практична підготовка магістрів права в університетах Великої Британії. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2025. Т. 15, № 2. С. 179-188.

4. Ковальова Я. О. Допуск до проходження стажування в адвокатурі та принцип несумісності – практичний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 585–588. URL: https://www.lsej.org.ua/10_2023/141.pdf

5.Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 лип. 2012 р. № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

6. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.

7. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедур суддівської кар'єри : Закон України від 09 груд. 2023 р. № 3511-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2024. № 1. Ст. 3.

8. Про нотаріат : Закон України від 02 вер. 1993 р. № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.

9. Штучний інтелект для юристів – Режим доступу: https://prism4.ai/home

10. ШІ витісняє адвокатів: чи існує реальна загроза професії? Національна асоціація адвокатів України. – Режим доступу: https://unba.org.ua/news/10847-shi-vitisnyae-advokativ

11. Як безпечно працювати з ШІ: рекомендації для юристів. Міністерство цифрової трансформації України. 2025. – Режим доступу: https://thedigital.gov.ua/news/technologies/yak-bezpechno-pratsyuvati-z-shi-rekomendatsii-dlya-pravnikiv

12. Штучний інтелект для юристів. LIGA ZAKON Blog. – Режим доступу: https://ligazakon.net/blog/shtuchnyi-intelekt-dlia-yurystiv/

13. Міністерство освіти і науки України. Стандарти вищої освіти за спеціальністю 081 «Право». URL: https://mon.gov.ua/

14. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 №1556-VII. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18?utm_

15. Правила адвокатської етики. Національна асоціація адвокатів України. https://unba.org.ua/

16. Кодекс законів про працю України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/

17. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. https://naqa.gov.ua/

18. Гудима М.М. Професійна культура юриста та її складові. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія: Право. 2024. Вип. 86. Ч. 1. С. 54–57. URL:https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.7

19. Пєтков В. П., Соболь Є. Ю. Проблеми та перспективи підготовки юристів-менеджерів у закладах вищої освіти України. *Сучасна європейська поліцеїстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України* : матеріали наук.-практ. конф. 2019 Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. С. 195–197 URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/11_04_2019/pdf/99.pdf

20. Костюченко О. Є. Професійні стандарти як основа визначення змісту підготовки здобувачів освіти за спеціальністю 081 «Право». *Нове українське право*. 2021. Вип. 6. С. 148–154. URL: https://doi.org/10.51989/NUL.2021.6.22

Безуглий Т.Д., здобувач
Науковий керівник: Шведова Г.Л., к.ю.н., доцент,
Державний торговельно-економічний університет

Лита У.М., здобувач
Науковий керівник: Павлович-Сенета Я.П., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Навчально-науковий інститут права, психології та безпекознавства
Львівський державний університет внутрішніх справ

Оліярник В.І., здобувач
Науковий керівник:Лепіш Н.Я., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Навчально-науковий інститут права, психології та безпекознавства
Львівський державний університет внутрішніх справ

Ткаченко Д.Ю., здобувач
Науковий керівник: Щерба В.М., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри кримінального права
Навчально-науковий інститут права та психології
Національної академії внутрішніх справ

Слемньов І.А., здобувач
Науковий керівник: Острогляд О.В., к.ю.н, доцент,
доцент кафедри права, публічного управління та адмністрування
Державний університет «Житомирська політехніка»

ОПРАЦЮВАННЯ ПРОБЛЕМ ОТРИМАННЯ ПЕРШОГО РОБОЧОГО МІСЦЯ

1.1 Значення першого працевлаштування для молоді

Найчастіше про роботу студенти починають думати саме на другому курсі. Це той момент, коли вже розумієш: що при отриманні диплому, робота буде не одразу, а от що робити далі - незрозуміло. Поради навколо звучать різні. Хтось із старших курсів каже, що працювати треба йти одразу і хто-зна куди, щоб були гроші та перший запис у трудовій. Хтось, навпаки, радить спокійно довчитися і не розпорошуватися, бо робота забере час, якого не вистачить на сесію.

Насамперед перше працевлаштування - це не лише гроші, а й досвід та знання, які допоможуть студенту в майбутніх починаннях і під час подальшої роботи за профілем. Перша робота має високу значущість через низку причин. Найочевидніше - це гроші. Своя зарплата, навіть невелика, змінює відчуття: студент вже не просить кошти у батьків на проїзд і на каву, а сам планує витрати. Дуже швидко з’ясовується, скільки дійсно коштує прожити місяць, і це сильно впливає на сприйняття того, як влаштований світ.